

ПРЯМА МОВА

Володимир Хоптинєць,
голова Хмельницької обласної
організації Товариства лісників
України:

— У червні минулого року члени Пліщинського учнівського лісництва Олег Мнюх і Наталя Семенюк представляли Хмельниччину на VIII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв, що проходив на Волині. Авторитетне журі високо оцінило як наукові, так і практичні здобутки юних подолан — вони завоювали Гран-прі та право проводити наступний зліт на базі закладів освіти та лісгоспів області. Тож 8–11 вересня ми раді вітати на гостинній подільській землі представників кращих учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів майже з усіх областей України на IX Всеукраїнському зльоті. Хмельницьке обласне управління лісового і мисливського господарства, обласне Товариство лісників одним із найпріоритетніших своїх завдань вважають виховання в молоді високої екологічної культури, екологічної свідомості. Саме екологічно грамотними, екологічно культурними і стараються виховувати підрастаюче покоління лісників і педагогів області. Уже давно на власному досвіді переконалися: одна з найкращих форм такого виховання — через організацію шкільних лісництв. На сьогодні їх у нас 45, із них 34 створені за участю працівників державних лісових підприємств. Практично при кожному лісгоспі діють по кілька таких юнацьких підрозділів. У Хмельницькому районі, наприклад, доброї слави зажило Масівцевське учнівське лісництво, яким багато років уміло керує директор школи Іван Григоров. Як і при Шепетівському лісгоспі, так і при Славутському функціонують аж сім учнівських лісництв, які об'єднують цікавими, корисними справами понад 220 хлоп'ят і дівчат. Тільки під час цьогорічної акції «Майбутнє лісу у твоїх руках» юні славутичани посадили майже чотири га лісу у держлісфонді, прибрали від сміття зелені квартали навколо міста Нетішин. Для профорієнтаційної роботи в адміністративному приміщенні Голицького лісництва обладнали спеціалізований клас, на території створили еколого-просвітницьку стежку — там мають змогу проводити навчальні та практичні заняття юні лісники з чотирьох ближніх шкіл. Восени планують закласти ще й дендропарк. Таких прикладів багато. Вони переконливо доводять: усе в наших руках, у руках молодого покоління. Якщо забажати, можна багато зробити. На користь природі, а відтак і самій людині.

Учні Його величності лісу

На міжнародних юніорських лісових конкурсах українці трічі завоювали призові місця. Двічі призерами ставали вихованці одного шкільного лісництва — Пліщинського, що на Хмельниччині

Микола ПУГОВИЦЯ

Ювілейний X Міжнародний юніорський лісовий конкурс проходив 2013 р. у російському місті Ханті-Мансійську. Участь у ньому взяли учні та студенти віком до 20-ти років із багатьох країн світу — Канади, США, Бразилії, Німеччини, Швеції, Польщі, Японії, Республіки Корея... Із представлених 45 дослідницьких робіт на різні теми із життя лісу та екології до захисту було допущено 35 (переважно виконаних студентами), в тому числі, науково-дослідницька праця члена Пліщинського шкільного лісництва Шепетівського району Хмельницької області Максима Роговського «Біоекологічні особливості сосни звичайної, сформованої на території Малопопільської низовини». Максим захистився блискуче, завоювавши третє місце. Поступився лише представникам Малайзії та Росії. Члени номінального комітету конкурсу — науковці Варшавського, Уральського університетів — запропонували подоланину без вступних іспитів навчатися в їхніх вишах. Максим відповів: «Я хочу жити і вчитися в Україні».

Оскільки того року конкурс був ювілейний, організатори запросили на святкування переможців попередніх дев'яти. Від України приїхала Марина Покозацька із Ємільчинського району Житомирської області, яка виборола перше місце у 2007 р. На честь ювілейного конкурсу було відкрито пам'ятний знак, закладено модринову алею. Максим і Марина посадили саджанець, виPLEканий на рідній землі.

У 2009 р. і на аналогічному, VI конкурсі, представляли нашу країну юні господарі лісу з Пліщина — Олександр Мнюх та Оксана Пісна. Їхню дослідну роботу «Біоекологічні особливості і якісні характеристики клена-явора форми «пташине око», сформованої на кордоні ареалу в Україні», теж високо оцінило журі і присудило III місце.

Успіхи? Безумовно. Що передувало перемогам і визнанню на високому міжнародному рівні молоді парослі зі звичайної сільської школи на Хмельниччині? Передусім, це копітка науково-пошукова робота дітей під керівництвом педагогів за сприяння лісників ДП «Шепетівське лісове господарство», а також вчених наукових установ і вишів країни. Про кроки та уроки такої співпраці — наша розповідь.

Труд душі

«Учень — це не посудина, яку треба наповнити, а факел, який слід запалити», — сказав ще колись Плуларх. Але «запалити»

Переможець Міжнародного юнацького лісового конкурсу-2007 Марина Покозацька і призер конкурсу-2013 Максим Роговський садять у Ханті-Мансійську, де відбувалися змагання, саджанець модрини, привезений з України

Навіть першачки Пліщинської школи мають свої дерева та кущі, посаджені власноруч

Дружна лісівнича родина — члени шкільного лісництва та їхні наставники, лісівники і педагоги, — у дендропарку, закладеному руками дітей

дитину, привити любов до пізнання може лише вчитель, котрий сам горить, котрий передає їй свій запал. Саме до таких належить Микола Андрійович Зведенюк — учитель хімії Пліщинської ЗОШ I—III ст. Не просто вчитель, а дослідник, експериментатор, науковець. Із 1983 р., коли ступив на педагогічну стежку, веде за собою юних у світ пошуків і відкриттів. А почалося все з екскурсій, подорожей рідним краєм. У звичайному вчив дітей бачити незвичайне. Якщо педагог розуміє красу веселки, яскравих пелюсток квітки, дзвінкої пісні жайворонка, він навчить захоплюватися нею своїх вихованців. Навчить розуміти красу, не топтати її, а творити. Тож першим набутком юних, першою спільною радістю стало прокладання екологічної стежки «У барвистім дивосвіті». Скільки відкрили для себе на кожній з 9-ти її станцій у межах сільської ради!

Потім було знайомство з унікальним «Адамовим займищем». Подібних урочищ на території села Радощівка сусіднього Ізяславського району свого часу було більше 10-ти — зарослих віковими деревами, таємничими чагарниками, вкритих буйноквітом... Та дерева люди вирубали, трави випалили. У природному стані збереглося одне урочище — до нього 3 роки топтали доріжки школярі зі своїм учителем. На площі 7 га виявили 140 видів рослин, із них 26 — занесених до Червоної книги і рідкісних. Вивчили їх, описали, нанесли на картосхему, а відтак добилися того, що на початку 2000 р. сесія Хмельницької обласної ради затвердила урочище «Адамово займище» як заповідний об'єкт у складі ПЗФ області.

На той час у Волинському національному університеті навчався випускник школи Валерій Плакса. Після вишу він успішно закінчив аспірантуру, здобув ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Приклад молодого вченого-земляка неабияк надихнув учнів — дедалі більше їх виявляло бажання долучитися до науково-дослідницьких робіт. Брالی участь у різних конкурсах, готували доповіді на конференції. Навіть виступали на всеукраїнському симпозиумі молодих вчених «Сучасний стан біологічної науки: досягнення, проблеми та перспективи розвитку» в Києві. Учень з Пліщини Ігор Рябов удостоївся тоді Грамоти НАНУ за підписом самого Президента Бориса Патона. Не злічити вже грамот, подяк, відзнак, що мають.

Нова сторінка настала 2006 р., коли Микола Зведенюк звернувся до директора Шепетівського лісгоспу Володимира Сасюка з проханням допомогти створити шкільне лісництво. Той охоче відгукнувся. Аби розповісти, що вдалося зробити відтоді, не вистачить і газетної шпальти. Плануючи спільну діяльність, педагоги і лісівники виходили з того, що вихованням справжньої любові до природи, до лісу є щоденний труд душі. Навчити розуміти, цінувати красу можна лише в процесі праці, коли діти самі її творять. Тому закріпили за ними 200 га лісу, 7 га заповідного урочища «Адамове займище», 2,5 га дендропарку. До речі, із 118 школярів членами лісництва є 61 учень 5–11 класів, по-

практичної діяльності. Відтак для функціонування шкільних лісництв як форми екологічної освіти постає потреба тіснішої співпраці з вищими, науковцями. У цьому напрямку пліщинцям багато підказує лісгосп. Завдяки його директору Володимиру Сасюку, котрий уже 10 років є головою державної комісії із захисту дипломних проектів у Національному лісотехнічному університеті, підприємство стало філією багатьох кафедр. Тому і в учнівського лісництва з'явилася можливість налагодити міцні зв'язки з вченими. Розповідає Микола Зведенюк:

— Саме науковці НЛТУ професор Іван Вінтонів і доцент Іван Сопушинський запропонували нам вивчати вплив умов зростання на якісні характеристики деревини клена-явора, сформованого в Шепетівському лісгоспі. Було визначено пробні площі, закладено досліді. Учням вдалося навіть віднайти особини клена-явора з аномальною будовою деревини. Результати плідних пошуків лягли в основу наукової праці, яку 2009 р. представили на міжнародному конкурсі Олександр Мнюх і Оксана Пісна, і яка виборола в сильній конкурентній боротьбі почесне III місце. Після повернення з конкурсу переможцями координаційна рада шкільного лісництва, до складу якої входять фахівці-лісівники, педагоги та учні-керівники ланок лісництва, вирішили створити власну дослідницьку базу. Під керівництвом лісничих Кам'янківського і

Пліщинського лісництв Юрія Мартинюка та Михайла Савчука на території колишнього панського саду заклали дендропарк площею 2 га, де нині зростає близько 1,5 тис. дерев і кущів. Створили колекційну ділянку кленів-яворів, а на її основі і селекційну. Є там ділянки голонасінних, плодового саду, липова й акацієва алеї...

— За допомогою лісівників, — продовжує Микола Андрійович, — по-сучасному оформили клас шкільного лісництва, який став базовим для науково-дослідних робіт і учнів інших навчальних закладів регіону. Так, запропоновану вченими НЛТУ тему «Біоекологічні особливості сосни звичайної, сформованої на території Маглополіської низовини», протягом 3-х років вивчав Максим Роговський, учень Городнявського навчально-виховного комплексу. А Городнявка від Пліщини розташована за 36 км. Та ніщо не стоїть на заваді молодим наполегливим дослідникам. Максим, як уже говорилось, на конкурсі в Ханти-Мансійську отримав диплом лауреата. Окрім НЛТУ продовжуємо співпрацю з НУБІП, Подільським державним аграрно-технічним університетом, Національним університетом ім. І. Огієнка, Національним ботанічним садом ім. М. Гришка... Пишаємося тим, що серед вихованців уже маємо двох кандидатів сільськогосподарських наук Валерія Плаксу і Тетяну Зведенюк, котра трудиться в НДІ землеробства у Чабанах. Ще

два аспіранти — Олександр Мнюх (Національний природний парк «Мале Полісся») та Максим Ткачук (НУБІП) готуються до захисту кандидатських робіт.

— Ми не ставимо за мету зробити всіх лісівниками, біологами, — доповнює педагога головний лісничий лісгоспу Олександр Заблоцький. — Але хто проходить школу учнівського лісництва, той не цурається землі, лісу, любить природу не на словах. Коли ж любить, то не допускає, аби земля перетворювалася на пустир, а ліс вироджувався, гинув.

... «Працюємо не заради слави, а заради життя на землі», — сказав на прощання, перефразувачи відомі рядки улюбленого поета Твардовського, Вчитель з великої букви із глибинки Поділля Микола Андрійович Зведенюк. І додав: — «Працюємо на благо України, на її майбутнє».

Вчитися в його величності лісу. Вчитися всім — від юного дослідника до науковця — думати серцем і відчувати розумом. Таке кредо Пліщинського шкільного лісництва. Виховувати в юних бережливе ставлення до всього живого на планеті, прищеплювати їм внутрішню культуру, формувати екологічну свідомість — хіба може бути почесніше, відповідальніше завдання у час, коли безкультур'я та печерне невігластво в царині охорони довкілля стали справжнім лихом нації. **N&S**

ПРЯМА МОВА

Володимир САСЮК,
директор «Шепетівського лісгоспу»:

— Плекаючи ліси, ми ростимо й гідну зміну вартових зелених шат — передусім, через організацію роботи учнівських лісництв, яких уже функціонує шість: Корчинське, Полянське, Пліщинське Шепетівського району, Буртинське Полонського району, Цвітоське Славутського району, а також Шепетівське при НВО № 3. Ще одне — «Юнацька варта» — створюється при ЗОШ № 3. Це одна з найдієвіших форм екологічного виховання, профорієнтаційної роботи серед дітей, залучення їх до посильної праці. Такі структури на базі лісгоспу почали створювати ще далекого 1962 р. Відтоді багато випускників шкіл отримали лісівничі спеціальності і трудяться по всій Україні.

Звичайно, сьогоденні шкільні лісництва видозмінилися відповідно до нових вимог, стали мобільнішими, наближенішими до лісу. Акцент робиться на підвищенні рівня екологічної культури та освіти особистості, поглибленні знань з основ лісівництва, захисту насаджень, проведенні науково-дослідницької роботи. Першопрохідцями тут були члени Полянського учнівського лісництва на чолі з керівником його, директором навчально-виробничого комплексу Михайлом Мамчуром: 2004 р. вони першими взяли участь у Міжнародному юнацькому лісовому конкурсі і стали лауреатами. Їхню естафету підхопили учні Пліщинського лісництва, котрі вже двічі завойовували на цьому конкурсі призове III місце. Про їхні добрі справи тепер знають не лише в Україні.

За кожним учнівським лісництвом у нас закріплені відповідні зелені квартали. Діти допомагають дорослим заготовляти насіння, вирощувати сіянці та саджанці в розсадниках, беруть активну участь в акції «Майбутнє лісу у твоїх руках». Посадивши ліс, доглядають за насадженнями, стежать за санітарним станом у масивах, ведуть біологічні та фенологічні спостереження. Ми відкрили класи шкільних лісництв, забезпечили їх усім необхідним для навчання, постійно поповнюємо бібліотеки фахової, науково-популярної літератури. Хлопчикам і дівчаткам у вивченні, дослідженні, охороні природи завжди кваліфіковану допомогу надають лісничі, їхні помічники, майстри лісу. Практично вся лісова охорона працює зі школярами. Лісгосп всіляко підтримує і надалі підтримуватиме свою юну зміну. Дуже важливо, аби діти усвідомлювали необхідність дбайливого ставлення до всього, що оточує людину, аби з малих років у них зароджувалася екологічна етика. На те й спрямовані наші спільні з педагогами зусилля.

Радість із юними лісівниками Наталією Семенюк і Олегом Мнюхом, котрі на VIII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв у Луцьку вибороли Гран-прі, першими розділили директор Шепетівського лісгоспу Володимир Сасюк (у центрі), інженер лісових культур Анна Кирильчук і керівник Пліщинського учнівського лісництва Микола Зведенюк

ділені на 5 ланок. За останні 10 років юні лісівники брали участь у посадці 57,3 га лісу, а також обсадили обидва береги річки Очеретянки протяжністю 4,8 км. Доброю традицією стало виготовлення шпаківень, годівниць для птахів, розселення мурашок... Не дивно, що багато хто з випускників школи обирає професію лісівника: нині в галузі працюють 19 колишніх членів учнівського лісництва. На підході — когорта тих, хто здобуває фах у вишах.

Думати серцем, відчувати розумом

Із часом змінюються пріоритети, зростають вимоги до науково-

Лісничий Михайло Савчук садить ліс зі школярами під час акції «Майбутнє лісу у твоїх руках»

Крок за кроком вводять юних у світ його величності лісу директор Пліщинської ЗОШ І–ІІІ ст. Роман Ткачук, головний лісничий Шепетівського лісгоспу Олександр Заблоцький, інженер лісових культур Анна Кирильчук, учитель хімії, керівник учнівського лісництва Микола Зведенюк, лісничий Михайло Савчук, завуч школи Людмила Стецюк